

ЕЛЕМЕНТИ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ТРЕНІНГУ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

УДК 37.018.43

Тетяна Гера, старший викладач кафедри психології

Леонід Оршанський, доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри методики трудового
і професійного навчання та декоративно-ужиткового мистецтва
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ЕЛЕМЕНТИ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ТРЕНІНГУ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті обґрунтована необхідність використання психологічного супроводу майбутніх педагогів у системі дистанційного навчання та можливість створення дистантних форм професійно зорієнтованого тренінгу як засобу такого супроводу. На основі аналізу чинників дистанційного навчання і функцій професійно зорієнтованого тренінгу, аргументовано умови переведення його елементів у Інтернет-ресурс. Наводиться приклад створеної авторами програми семінарію для студентів як елемента професійно зорієнтованого тренінгу майбутніх інженерів-педагогів.

Ключові слова: професійно зорієнтований тренінг, психологічний супровід майбутніх інженерів-педагогів, дистанційне навчання, тренінг-семінарії, електронні ресурси.

Схема 1. Літ. 16.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією з найновіших форм навчання є дистанційна. Дистанційна освіта, рівноцінна стаціонарній, заочній та екстерній, реалізується за новітніми педагогічними та інформаційно-комунікативними технологіями.

Якість дистанційного навчання залежить від багатьох обставин: змісту навчальних програм, урахування вікових особливостей учнів у “порцію ванні” матеріалу, актуального рівня знань, сили мотивації тощо. Навчальний заклад забезпечує та гарантує такі базові чинники навчання: високоякісні дидактичні засоби, кваліфікований професорсько-викладацький склад, найсучасніші навчально-методичні посібники, використання перевірених спеціалізованих методів контролю якості дистанційної освіти на її відповідність до освітніх стандартів. Однак відповідальність за рівень освоєння навчального матеріалу лягає на самого студента (чи учня). Звідси – значуща роль психології у професійному становленні студента як майбутнього професіонала. З одного боку – психологія є однією з базових дисциплін підготовки педагогів усіх спеціальностей до професійної діяльності, з іншого – вже доведена необхідність психологічного супроводу особистісного та професійного розвитку школярів і студентів [1; 3; 5; 12; 14].

Важливий аспект вивчення психології в педагогічному ВНЗ (після теоретичного – вивчення базових психологічних дисциплін – та прикладного – використання психологічних знань у педагогічній практиці) – практичний. Це – реальна психологічна практика, спрямована на

консультативну, діагностичну, терапевтичну, корекційну, розвивальну допомогу кожному студентові в його професійному становленні. Суб’єктом цієї практики є психологічна служба закладу, цільовою аудиторією – студенти, куратори, викладачі-предметники, адміністрація та інші працівники університету. Предметом впливу психологічної служби є особистісні та професійні ресурси майбутніх педагогів, актуалізація і розвиток яких – головна мета її дистантної (та безпосередньої) роботи.

У психології вже дослідженими є проблеми психологічного супроводу особистісного розвитку (С. Максименко [3]), вибору професії (Л. Мітіна [12]), післядипломної освіти (Л. Савчук [14]) тощо. Однак немає досліджень психологічного супроводу майбутніх інженерів-педагогів. Вивчаючи особливості професійно зорієнтованого тренінгу як засобу психологічного супроводу майбутніх інженерів-педагогів, ми виходимо з ідеї неперервної професійної освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало, С. Сисоева, О. Чалий, Я. Цехмістер [4; 5;]), з наукових засад педагогічного процесу вищої школи (З. Слєпкань, М. Савчин, О. Галян та інші [15; 13]); з компетентнісного підходу до навчання (В. Петрук та інші [10]); з теоретично-методичних засад сучасних освітніх (О. Пехота, А. Кіктенко, О. Любарська та інші [8; 5]), навчальних (А. Нісімчук, О. Падалка, І. Смолюк та інші [9]) і виховних (М. Савчин, І. Галян, О. Галян, С. Машак, С. Білозерська, Л. Василенко, Д. Гошовська, Я. Гошовський, Н. Подоляк та інші [13]) технологій; теоретико-методичних засад професійної підготовки вчителів трудового навчання, фахівців технічних

ЕЛЕМЕНТИ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ТРЕНІНГУ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

спеціальностей (Л. Оршанський [6; 7], В. Петрук [10]); психологічних закономірностей формування особистісної готовності учнів і студентів до конкретних видів діяльності (Н. Побірченко [11], Т. Титаренко [16], С. Максименко [3], Т. Гера [1; 2], Л. Мітіна [12], М. Савчин [13] та інші).

Метою даного дослідження є обґрунтування впровадження елементів професійно зорієнтованого тренінгу майбутніх інженерів-педагогів у систему дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу. Психологічно доцільна організація дистанційного навчання є актуальною потребою сучасної освіти, вирішення якої детерміноване особливостями психологічного супроводу студентів як майбутніх професіоналів. У цьому контексті на передній план наукових досліджень виступає робота психологічної служби в системі дистанційного навчання.

Дистантні форми роботи психологічної служби ВНЗ впливають із її Мережевого ресурсу, до якого, на нашу думку, належать такі компоненти: 1) загальна веб-сторінка служби; 2) психолого-просвітницькі сайти Служби; 3) інтерактивні дистантні прийоми психологічного супроводу (анонімні консультації он-лайн, відео-тренінги тощо, а також немережеві дистанційні форми психологічного супроводу – скриньки й телефони довіри, анонімні медіації через друкований психологічний вісник тощо); 4) Інтернет-інформація для самостійної психологічної роботи майбутніх педагогів над власною особистістю (діагностика он-лайн, розробка індивідуальних розвивальних і корекційних програм, відеоролики програм особистісного і професійного зростання, побудова кар'єрної динаміки, робота над особистістю в стані професійної кризи тощо); 5) Інтернет-ресурс для викладачів (у тому числі кураторів академічних груп, керівників практик тощо); 6) Інтернет-ресурс для слухачів Центру перекваліфікації різних професіоналів усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів; Інтернет-ресурс для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів; 7) Інтернет-ресурс для педагогів із різним стажем роботи й на різних етапах професійного розвитку.

Предмет нашого наукового пошуку не передбачає цілісного опису змісту Інтернет-ресурсу Психологічної служби університету, а визначає лише загальні напрямки і форми її дистантної роботи в контексті підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності.

Доведено, що з-поміж базових засобів психологічного супроводу майбутніх педагогів оптимально дієвим і доступним на всіх етапах педагогічного процесу ВНЗ є професійно

зорієнтований тренінг [1; 2]. Об'єктом його психологічного впливу є професійна готовність майбутнього педагога, яка забезпечує функціонування особистості як суб'єкта професіоналізації, суб'єкта професійної діяльності та суб'єкта праці у вибраній професії.

Оскільки психотренінг є способом самопізнання, професійного навчання, освоєння професійної діяльності тощо – тобто способом дії, що об'єднує систему педагогічних прийомів, спрямованих на досягнення мети, то нами його віднесено до категорії методів навчання. Водночас його також можна віднести й до форм організації освітнього (навчального, виховного) процесу, адже заняття з професійно зорієнтованого психотренінгу можна визначити як способи організації, спеціальні особливості поведінкового або предметного втілення сутності педагогічного впливу на конкретний компонент професійної готовності, що за сутністю відповідає педагогічній категорії “форма”. Однак у контексті нашого дослідження психотренінг є засобом професійної підготовки педагогів, позаяк може тлумачитися як спеціальна дія, що уможливорює здійснення, досягнення мети, слугує знаряддям освітнього процесу. При цьому він поєднується з іншими засобами, наприклад, засобами традиційного навчання, інноваційних технологій, медіа- та іншого інформаційного забезпечення тощо.

Тренінг у традиційному розумінні передбачає живе спілкування тренера-психолога (психотерапевта, педагога, менеджера тощо) зі суб'єктом навчання. Виникає питання: чи може професійно зорієнтований тренінг перейти з умов безпосереднього моделювання поведінки в умови дистанційного навчання? Оскільки потреба такого переходу вже є актуальною в контексті дистанційної освіти, а особливо – за умов неперервної освіти [4], то важливо не стільки аргументувати цю можливість як таку, скільки відразу віднаходити практичні шляхи реалізації дистантних форм професійно зорієнтованого тренінгу.

Спираючись на п'ять головних функцій професійно зорієнтованого тренінгу [1], можемо визначити відповідні критерії створення й оцінки його дистантної форми. По-перше, в процесі реалізації тренінгу студент чи слухач курсів перепідготовки має підготувати себе до прогнозування ефективності, надійності та стилю власної професійної діяльності через усвідомлення власних психологічних особливостей (до останніх нами віднесені базова працездатність, нервово-психічна стійкість, енергійність, пластичність, темп реакцій і дій, емоційність). Це, на нашу

ЕЛЕМЕНТИ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ТРЕНІНГУ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

думку, можна зреалізувати за допомогою Інтернет-тестування в режимі он-лайн за базовими психологічними методиками. Для цього необхідно лише підібрати відповідні електронні ресурси психодіагностичного інструментарію.

По-друге, тренінг має допомогти особистості встановити свої резервні можливості через усвідомлення власної професійної мотивації та ієрархії цінностей (у педагогічній діяльності та в процесі професійної підготовки цей параметр оцінки особистості студента дозволяє адекватно підібрати зовнішні спонуки з опорою на переважаючий напрямок внутрішньої мотивації, а також є основою програми самокорекції). По-третє, майбутній професіонал визначає сформованість суб'єктивного контролю та суб'єктивного локусу контролю через усвідомлення особливостей власної вольової регуляції діяльності та поведінки. Оскільки суб'єктом окреслених впливів є доросла людина (студент, професіонал на різних етапах професіогенезу), то вікові особливості саморегуляції уможливають об'єктивне дослідження нею власних мотиваційно-ціннісних і регулятивних ресурсів за допомогою спеціалізованих онлайн-методик.

По-четверте, у процесі тренінгу студент встановлює рівень оволодіння професійною діяльністю через усвідомлення власної системи знань, умінь і навичок конкретно обраної професії в такій системі: філософія професії, теорія професії, професійна практика, прикладні можливості професії. Ця функція (критерій) може бути реалізована вже на рівні теоретичного наповнення звичайного сайту психологічної служби. Оскільки дайджест цієї інформації, яка в звичайному освітньому процесі розкидана по різних навчальних дисциплінах і практиках, є основою цієї частини (четвертого напрямку [1]) професійно

зорієнтованого тренінгу, то в його дистантній формі навіть не є обов'язковою інтерактивна функція (зворотний зв'язок) тренера. Йдеться про спеціалізовану психологічну просвіту.

По-п'яте, в ході запропонованого тренінгу встановлюється рівень домагань у професійній діяльності через спрямованість діяльності на майстерність і творчість, розвивається особистісна креативність. Ця частина професійно зорієнтованого тренінгу вимагає не лише змістового інформаційного наповнення (теоретичних відомостей, інструкцій до конкретних вправ тощо), а й новітніх комунікаційних технологій налагодження перманентного зворотного зв'язку студента з тренером або елементів відео-тренінгу.

Таким чином, професійно зорієнтований тренінг майбутніх педагогів може бути трансформований у дистантну форму, що уможливить його застосування як засобу психологічного супроводу дистанційного навчання.

Ілюстрацією дистанційних можливостей професійно зорієнтованого тренінгу є тренінг-семінарії для студентів, розроблений нами в режимі роботи Відділу психопрофілактики і просвіти Психологічної служби університету. Створена для майбутніх інженерів-педагогів і апробована на інженерно-педагогічному факультеті Дрогобицького педуніверситету програма тренінгу-семінарію є універсальною за змістом і формою психологічного впливу – тому може широко використовуватися в практиці психологічної допомоги студентам усіх педагогічних спеціальностей. Коротка версія цієї програма представлена такими десятьма заняттями.

Семінар 1. Вихідні позиції пошуку роботи: власні бажання; потреби ринку праці; особисті навички й уміння (див. схему 1).

Схема 1. Психологічна модель пошуку роботи

ЕЛЕМЕНТИ ПРОФЕСІЙНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ТРЕНІНГУ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Семінар 2. Активний пошук джерел вакансій. Моделювання ситуацій: Центр зайнятості; ЗМІ (преса); Інтернет (соціальна мережа, спеціалізований сайт); дошка оголошень; особисті контакти; кадрове агентство.

Семінар-тренінг 3. Складання резюме. Мета і завдання резюме як рекламного документа. Структура і методика підготовки, подання резюме роботодавцю. Практичний результат – особисте резюме.

Семінар 4. Рекомендаційний та супровідний листи. Загальна характеристика, вимоги до листів. Практичний результат семінару – створення текстів рекомендаційного та супровідного листів.

Семінар-тренінг 5. Техніка телефонних дзвінків. Психологічна доцільність, структура і підготовка телефонної розмови з роботодавцем. Моделювання телефонних розмов.

Семінар 6. Співбесіда з роботодавцем: загальні рекомендації. Структура і функції співбесіди. П'ятикрокова підготовка до співбесіди: приготування документів і необхідних речей; іміджмейкерство (зовнішній вигляд); пророблення типових запитань; установка на успіх і саморегуляція; завчасне прибуття на місце зустрічі.

Семінар 7. Співбесіда з роботодавцем: активна підготовка, тренінг. Поведінка під час співбесіди: психологічні рекомендації щодо вироблення необхідних умінь; моделювання поведінки.

Семінар 8. Психологічні проблеми професійного утвердження на новій роботі. Психологічні критерії оцінювання новачка в колективі. Правила поведінки на новому робочому місці.

Семінар 9. Психологічні бонуси від роботи. Працеголізм, кар'єроголізм, дауншифтерство (психозахисні деструкції) як предмет досліджень у сфері HR-технологій. Психологічні рекомендації: облаштування робочого місця з максимальним комфортом, підвищення власної кваліфікації, тренування вольової регуляції для відповідального та якісного виконання своїх функціональних обов'язків, налагодження особистого та сімейного життя для збалансування ієрархії професійних цінностей – головні умови психологічно доцільного професійного утвердження на робочому місці.

Семінар 10. Організація часу, простору і соціального оточення на роботі. Практичний результат семінару – вміння тайм-менеджменту, ергономічної організації робочого місця та оптимальної взаємодії з усіма типами команд.

Загалом, семінарії допоможе студентам виробити вміння: аналізувати ринкову, освітню й особистісно-життєву ситуації; аналізувати власні

здібності, досягнення, життєву і професійну компетентність для прогнозу власної придатності до конкретної професії; аналізувати власні цінності й інтереси, оцінювати й збалансовувати (компенсувати) задоволеність своїм професійним вибором; оцінювати можливості майбутнього працевлаштування з огляду на власну конкурентоспроможність і розвиток ринку праці та самих професій; володіння технологією пошуку роботи на ринку праці.

Висновки. Пріоритетне місце представленого у статті семінарію “Техніка пошуку роботи” в структурі професійно зорієнтованого тренінгу майбутніх інженерів-педагогів детерміноване практичним запитом студентів і кризовими потребами різних професіоналів (на етапах професійної стагнації у процесі професіоналізації).

Виходячи з аналізу змісту та методів організації описаних тренінгів-семінарів, констатуємо реальну можливість створення дистантної форми цього тренінгу (семінарію) засобами сучасних Інтернет-технологій.

Отже, професійно зорієнтований тренінг як засіб психологічного супроводу майбутніх інженерів-педагогів може реалізовуватися не лише в “живій” формі групового спілкування, а й бути переведений в Інтернет-ресурс в окреслі окремих елементів або цілих тренінгових програм. Умовами його дієвості в цій царині є поєднання якісних новітніх педагогічних, психологічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

1. Гера Т.И. Психологическое сопровождение личностного и профессионального развития будущих инженеров-педагогов [Текст] / Татьяна Игоревна Гера / Психология и педагогика: методика и проблемы практического применения: сборник материалов XVIII Международной научно-практической конференции / Под общ. ред. С.С. Чернова. – Новосибирск: Издательство НГТУ, 2011. – 510 с. – С. 50 – 55.

2. Гера Т.И. Регулювання перцептивних процесів як складова професійного тренінгу педагогів [Текст] / Тетяна Ігорівна Гера. // Проблеми гуманітарних наук: Наукові записки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / Ред. кол. Т. Біленко (гол.ред.), Н. Скотна, М. Боршівський та ін. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – Випуск двадцять третій. Психологія. – 154 с. – С. 15 – 26.

3. Максименко С.Д. Психологічний супровід особистісного розвитку школяра / Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології _рк. Г.С. Костюка АПН України / За _рк. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. – _рк. 2. – Кам'янець-Подільський: Аксіома. – 2008. – 408 с. – С. 3 – 11.

ВПЛИВ ІНТЕРАКТИВНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ГРАФІЧНИМ ДИСЦІПЛІНАМ НА ОВОЛОДІННЯ СТУДЕНТАМИ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАТЬ ПРИ ВИВЧЕНІ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦІПЛІН

4. Неперервна професійна освіта: Філософія, педагогічні парадигми, прогноз: монографія [Текст] / В.П. Андрущенко, І.А. Зязюн, В.Г. Кремень, С.Д. Максименко, Н.Г. рк. р. С.О. Сисоєва, Я.В. Цехмістер, О.В. Чалий; за рк. В.Г. Кременя. – К.: Наук. думка, 2003. – 853 с.
5. Організація рк. рса педагогами в рамках супроводу профільної освіти: Сторінка психолога. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ruofr.un.kharkiv osvita.net.ua/page/povchun%20psixologa.html>.
6. Оршанський Л.В. Художньо-трудова підготовка майбутніх учителів трудового навчання: монографія. [Текст] / Леонід Володимирович Оршанський. – Дрогобич: Швидко Друк, 2008. – 278 с.
7. Оршанський Л.В. Теоретико-методичні засади художньо-трудової підготовки майбутніх учителів трудового навчання: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” [Текст] / Леонід Володимирович Оршанський. – К., 2009. – 41 с.
8. Освітні технології: навч.-метод. посіб. [Текст] / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; заг. рк. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2002. – 255 с.
9. Педагогічна технологія: підруч. [Текст] / А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, І.О. Смолюк. – К.: Четверта хвиля, 2003. – 224 с.
10. Петрук В.А. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін: монографія [Текст] / В.А. Петрук. – Вінниця: “рк. рсам-Вінниця”, 2006. – 292 с.
11. Побірченко Н.А. Формування особистісної готовності учнів загальноосвітньої школи до підприємницької діяльності: дис... д-ра психол. наук: 19.00.07 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. [Текст] / Неоніла Антонівна Побірченко. – К., 2000. – 456 арк. – Бібліогр.: рк. 374–398.
12. Психологическое сопровождение выбора профессии [Текст] / Под ред. Л.М. Митиной. – М.: МПСИ, Флинта, 1998. – 184 с.
13. Психологічні особливості ефективності виховних технологій: колективна монографія./ За ред. М.В. Савчина. – Дрогобич: Коло, 2005. – 184 с.
14. Савчук Л.О. Проектування психологічного супроводу професійного розвитку педагогів засобами післядипломної освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://navigator.rv.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1218&Itemid=33.
15. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: навч. посіб. [Текст] / З.І. Слєпкань. – К.: Вища школа, 2005. – 239 с.
16. Титаренко Т.М. Постмодерні концептуалізації понять “особистість” та “життєвий шлях” [Текст] / Тетяна Михайлівна Титаренко. // Психологія і суспільство. – 2009. – №4 (38). – С. 83–96.

Стаття надійшла до редакції 17.05.2011

УДК 371.3:681.142.37+744

Маргарита Юсупова, доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри “Інженерна і комп’ютерна графіка”
Одеського національного морського університету

ВПЛИВ ІНТЕРАКТИВНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ГРАФІЧНИМ ДИСЦІПЛІНАМ НА ОВОЛОДІННЯ СТУДЕНТАМИ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАТЬ ПРИ ВИВЧЕНІ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦІПЛІН

Стаття присвячена впливу інтерактивної методики навчання графічних дисциплін на оволодіння студентами професійних знань при вивченні спеціальних дисциплін.

Ключові слова: інтерактивна методика навчання, моделювання в системі AutoCAD.

Рис. 6. Літ. 6.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вища школа роками орієнтувала студентів переважно на засвоєння знань. Разом з тим, якість підготовки студента в сучасних умовах визначається не стільки рівнем його знань, скільки його інтелектуальним, професійно-творчим потенціалом, тобто передовсім тим, наскільки студент є розвинутим і відбувся як творча особистість, і наскільки він є здатним застосовувати отримані знання та навички в майбутньому.

Випускник вузу – молодий спеціаліст, може

бути підготовлений зі знаком якості, якщо в процесі вузівського навчання студента відбулося б його навчання, виховання і самовиховання як творчої особистості, яка здатна бачити сучасні соціальні і виробничі проблеми, а також професійно і творчо їх розв’язувати. У зв’язку з цим центральна ідея психолого-педагогічної концепції навчання в наш час полягає у тому, як, вдосконалюючи вищу школу, перетворити її зі школи знань на школу творчості.

Виклад основного матеріалу. Вуз має гарантувати якість вищої освіти. Принцип гарантованої якості висуває нові вимоги до